

શાંતિનિવાસ પત્રિકા ૧લી.

શ્રાવક-સંઘ.

[જીવન વિકાસક બંધારણો સમજાવતી એક
શાંતિદાયક યોજના.]

કચ્છ--કોડાય
સંવત્ ૧૯૮૧ના અશાડ સુદ ૨
તા. ૩ જી જુલાઈ ૧૯૨૪
ગુરૂવાર

લખનાર
મોતીલાલ

બે બોલ

પ્રભુના વ્હાલાં બાળકો,

હું પણ હજી આપના જેવો મનુષ્યજ છું. એટલે હું લખું તે મુજબ સૌ વર્તવા મંડી જવાંજ જોઇએ એવી આશા રાખું તો હું મૂર્ખ ગણાઉં.

લાંબા વખતથી ચાલતા આવેલા સંસ્કારોથી મુક્ત થઇ જઇને જુદી રીતનું જીવન જીવવું એ જરા મુશ્કેલ વાત તો છેજ. છતાં જે જે સંસ્કારો ને જે જે રીતરિવાજો જીવન વિકાસ અટકાવતા હોય તે તો જ્યારે ત્યારે બદલાવ્યેજ છુટકો છે.

શુદ્ધ હૃદય ધરાવતી વ્યકિતઓ પોતાની કઠણ દશા અગાઉથી સમજી જાય છે. પણ તેઓનું શુદ્ધ હૃદય સ્વાભાવિક રીતે તેમને અહંભાવથી મુક્ત કરીને પ્રભુમાં લીન બનાવી દેતું હોવાથી તેઓને બીજી કોઇ પણ વસ્તુની દરકાર રહેતી નથી.

બીજાં કેટલાકો, જેમને પોતાનાં મનુષ્યત્વનો પણ ખ્યાલ નથી તેમના વિષે વિચારવાનો પણ આ પ્રસંગ નથી.

બાકી રહ્યો મધ્યમ વર્ગ. મધ્યમ વર્ગના સૌ જનોને પોતાની કઠણ દશાનો ખ્યાલ થાય છે, ત્યારે તેઓનું મન મુંઝાય છે. એવી દશામાંથી છુટવાના જુદા જુદા ઉપાયો વિષે પણ તેઓ બબડે છે.

પણ તેવા ઉપાયો પોતે એકલાજ અજમાવી શકે એટલું આત્મબળ તેઓ સામાન્ય રીતે ધરાવતા નથી.

માલ મીલ્કત વેંચાઇ જવાથી કુટુમ્બની શાખ પણ રીતસરની રહી. લગ્નને બે મહીના થયા એટલે આઠસો રૂપીઆવાળો લેણદાર ઉઘરાણી કરવા આવ્યો.

તેને જવાબ અપાયો કે હાલે પૈસા તૈયાર નથી. મહેરબાની કરીને એક મહીના લગી થોભો.

બીજો એક મહીનો પસાર થઇ ગયો એટલે તે ફરીથી ઉઘરાણી કરવા આવ્યો. તે વખતે ઘરમાં ફક્ત પેલી વિધવા બાઇ સિવાય કોઇ ન હતું.

લેણદારે ઘરમાં આવીને પૂછપરછ કરતાં પેલી બાઇએ જવાબ આપ્યો કે સૌ ખેતરમાં કામ કરવાં ગયાં છે ને મારી ભાભી પાણી ભરવાં ગયાં છે.

આથી પેલા લેણદારે પીવા માટે પાણી માગ્યું. બાઇએ પાણીનો કળશીઓ ભરીને તેને આપ્યો. પણ કળશીઓ લેતાં તે બાઇના સ્વરૂપવાન ચહેરા ઉપર પેલા લેણદારની નજર પડતાં તેના મનમાં વિકાર ઉપજ્યો. તેથી તેણે ભાન ભૂલીને પેલી બાઇનું અણછાજતું અડપલું કર્યું. પણ એટલામાં તો એ બાઇની ભાભી પાણી ભરીને ઘરમાં આવી પહોંચી હતી. તેણે એ જોયું. તેથી પેલો લેણદાર શરમાઇને એ વખતે તો ચાલી નીકળ્યો.

સાંજે જ્યારે પોતાનાં સાસુ, સસરો તથા પતિ ઘેર આવ્યાં ત્યારે ભાભીએ બ્હેનનું અપમાન થયાની વાત કહી સંભળાવી. સૌ શોકમાં ડૂબી ગયાં.

રાંધેલું અનાજ એમને એમ પડયું રહ્યું. વાળુ ઝેર થઇ પડયું.

તેઓ આમ એક ઓરડામાં વાતચીતમાં રોકાયેલા હતા, ત્યારે પેલી નિર્દોષ બ્હેન તો બીજા ઓરડામાં રડયાજ કરતી હતી. અંધારૂં થઇ ગયું હતું. સાડા છ વાગ્યાનો સુમાર હતો. તે વખતે પેલા લેણદારની દાસી એક પત્ર લઇને ત્યાં આવી. તેણે તે પત્ર ઘરધણીને આપ્યો ને જવાબ માટે રાહ જોતી ઉભી.

ઘરધણીને તો કશુંએ સુઝતું ન હતું. તેણે તે પત્ર પોતાના દીકરાને આપ્યો. દીકરાએ પરબીડાઉં ફોડીને પત્ર કાઢીને વાંચવા માંડયો......

તમે મારા આઠસો રૂપીઆ પહોંચાડવાનું જણાવેલ તે મુદ્દત આજે પુરી થાય છે. જેથી ચેતવણી આપું છું કે તમારા ઉપરે મારા લેણા નીકળતા આઠસો રૂપીઆ વ્યાજ સહિત આવતી કાલે સવારના આઠ વાગ્યાની અંદર પહોંચતા કરશો.

નહિતર તમારા સામે ધોરણસર પગલાં ભરવામાં આવશે.

છતાં તમે મારા જુના મિત્ર હોવાથી જણાવું છું કે તમારી કન્યાને આજની રાત મારે ત્યાં આ દાસી સાથે મોકલાવી દેશો તો તમારૂં લેણું હું માફ કરીશ.

લી૦......

આ પત્ર વાંચીને એ કુટુમ્બને કેટલો આઘાત લાગ્યો હશે તે તો વાંચનારે પોતેજ સમજી લેવું.

શાંતિનો ભંગ કરીને છોકરો બોલ્યો કે "બાપા, શ્રી વીર પ્રભુએ

ઉપદેશેલ ને અત્યારે મહાત્મા ગાંધીજીએ વિસ્તારથી સમજાવેલ અહિંસાનું રહસ્ય હું સમજ્યો ન હોત તો મારી બ્હેનનું અપમાન કરનારનું ખૂન કર્યા સિવાય હું રહેત નહિ. દાસી જાઓ, તમારા શેઠને કહો કે તેમને જે કરવું હોય તે ખુશીથી કરે. અમે ગરીબ માણસ છીએ. છતાં પણ અમારી આબરૂ અમને વ્હાલી છે. શેઠની બ્હેન દીકરીની આબરૂ પર કોઇ નજર નાખે તો તેમને જેટલું માઠું લાગે તેટલુંજ અમને પણ લાગે. માટે એ વાત ખ્યાલમાં લઇને ફરીથી વિચારીને પગલું ભરવાની સલાહ તેમને આપશો, બ્હેન.

આ દાસી શેઠની તરફથી બે શબ્દો બોલવા આવી હતી. પણ આ ગરીબ કુટુમ્બનો આવો નિર્ભય છતાં વિનયી જવાબ સાંભળીને તે કશું પણ બોલી શકી નહિ. તે ત્યાંથી તરત ચાલી ગઇ ને જઇને શેઠને સમાચાર કહી સંભળાવ્યા.

પણ છોકરાના બાપને તો કાંઇ સુઝતુંજ ન હતું. તે તરત ઉઠયો. ને એક ખીંટી પર લટકતી પોતાની તલવાર લઇને મ્યાનમાંથી બહાર કાઢી. ને બીજાંઓ અટકાવવાને દોડયાં તે અગાઉ તો ઝટ લઇને તલવારના એકજ ઝાટકે પોતાનું માથું ઉડાવી દીધું.

આથી સૌ ગભરાઇને મોટે સાદે રડવા માંડયાં. પણ છોકરાની માથી પોતાના પતિનું શબ દેખીને રહી શકાયું નહિ. તેથી તે પણ તલવાર લેવાને દોડી. પણ છોકરાની વહુએ તે અગાઉ દોડીને તલવાર મ્યાનમાં નાખી દીધી. આથી પણ તે મા મુંઝાઇ નહિ. તેણે પતિના શબ પાસે ઉભીને પોતાના હાથેજ પોતાની જીભ ખેંચી કાઢી ને જરા વારમાંજ મરણ પામી.

છોકરો પણ માબાપ સાથેજ મરવા ઇચ્છતો હતો પણ તેની વહુએ કઠણ હૈયું કરીને તેને સમજાવ્યો કે આપઘાત એ મહાપાપ છે. છોકરાંઓએ માબાપની મરણ ક્રિયા કરવી જોઇએ. ને માબાપનું ઋણ ચુકવવું જોઇએ. વળી તમે નહિ તો મારૂં તથા તમારી બ્હેનનું શું થશે? અમારે બંનેને જો આપઘાત કરવો પડે તો તેનું પાપ પણ હવે તમારા ઉપર પડે. તમારૂં આઠસો રૂપીઆનું કરજ ભરી દીધા પછી તમે ગમે તેમ કરશો. ચાલો આપણે હવે બ્હેનને ધીરજ આપીએ.

પોતાની વહુની આવી સમજાવટથી પતિએ આપઘાત કરવાનો વિચાર માંડી વાળ્યો.

રડતાં રડતાં બન્ને જણ બ્હેનને ધીરજ દેવાને તેના ઓરડામાં ગયાં.

આ વખતે હજી સાડાસાત પણ નહોતા વાગ્યા. તેમની રડારૂટથી આડોશી પાડોશીઓ ખૂબ એકઠાં થઇ ગયાં. આખા ગામમાં ખૂનના ખબર જરા વારમાં પ્રસરી ગયા. પણ જ્યારે તેઓ બ્હેનના ઓરડામાં ગયાં ત્યારે જુએ તો ત્યાં બ્હેનનો પત્તો ન હતો. ને પાછલું બારણું ઉઘાડું પડયું હતું.

પાડોશીઓએ આખા ગામમાં તપાસ ચલાવી પણ બ્હેનનો પત્તો મળ્યો નહિ.

પોતાને ખાતર માતપિતાએ આપઘાત કર્યાથી બ્હેનને બહુજ દુઃખ થયું. તેથી તેણે પાછલે બારણેથી નીકળી જઇને નજીકના એક કુવામાં કૂદી પડીને આપઘાત કર્યો હતો. બીજે દિવસે સવારમાંજ ફોજદાર સાહેબની સ્વારી એ ગામમાં પધારી. સવારમાંજ બ્હેનની લાસ કુવામાં તરતી જણાયાથી માણસોએ તેને કાઢીને ત્રણે શબ એ-

કજ ઓરડામાં એકઠાં રાખી દીધાં.

આખો દિવસ ફોજદાર સાહેબે તપાસ ચલાવી. ને કોઇને કાંઇ પણ શિક્ષા કર્યા વિના ત્રીજે દિવસે સવારમાં મડદાં બાળવાની રજા આપી. બપોર અગાઉ બધા સ્મશાનમાંથી પાછા વળી આવ્યા. પેલા લેણદાર શેઠની આખું ગામ નિંદા કરવા લાગ્યું.

પણ આગલે દિવસે બપોરે જમેલ દમ્પતીની બીજે દિવસે જમવાની ઇચ્છાજ ન થઇ ને ત્રીજે દિવસ પણ કડાકાનો જાત. વળી કોઇક ભલા પાડોશીના આગ્રહથી ત્રીજે દિવસે બપોરે તેને ઘેર જમી આવ્યાં.

સૌ ક્રિયા પતી ગઇ પણ મરણને બાર દિવસ થયા એટલે સઘળા ગામવાસીઓએ છુટી ન શકાય તેવી રીતે ગામખર્ચ કરવાની ફરજ પાડી. ભોગ બિચારાના.

ઘરમાં તો પાઇએ ન હતી. એટલે પેલા ભલા પાડોશીએ તે છોકરાના ખાતે અમુક પોતે તથા બીજી કેટલીક મિત્રો પાસેથી અપાવીને પાંચસો રૂપીઆ એકઠા કરી આપ્યા. એ રીતે ગામખર્ચ થઈ ગયું.

પણ હવે સવાલ એ ઉત્પન્ન થયો કે ઘરનું ભાડું ચઢયા કરે, તેરસો રૂપીઆનું વ્યાજ ચઢયા કરે ને વળી ઘરનો ખર્ચ ચલાવવો. એટલું બધું ખર્ચ પેદા કયાંથી કરવું.

વળી પેલા ભલા પાડોશીને દયા આવી. બે વર્ષ લગી નોકરી કરે તો જમવાનું કપડાં લતા તથા પાંચસો રૂપીઆ મહેરબાનીની ખાતર માંડી આપવાની શરતે તે પેલા છોકરાને પોતાની દુકાને મુંબઇ તેડી ગયો.

છોકરો અક્કલવાન હોવાથી હળવે હળવે અનુભવ લઇને બાર મહીનામાં તો શેઠને બહુ ઉપયોગી થઈ પડયો, જેથી તેની બે વર્ષની નોકરી બદલે શેઠે પેલા પાંચસો રૂપીઆની રકમ વ્યાજ સહિત માંડી વાળી.

ને ત્રીજું વર્ષ રહે તો ચારસો રૂપીઆનો પગાર કરી આપવાનું જણાવ્યું.

પણ પોતાના ગામથી મજબૂત ને તન્દુરસ્ત શરીર લઇ આવેલ આ યુવકે મુંબઇમાં પોતાની તન્દુરસ્તી તદ્દન ગુમાવી દીધી હતી. તે બહુ અશક્ત થઇ ગયો હતો.

કેમકે મનુષ્ય શરીરને સૌથી પ્રથમ ચોકખી હવા, સ્વચ્છ પાણી, ને સાદાં ભોજન તથા કસરત બહુ જરૂરી છે.

મુંબઇમાં ચોકખી હવા કયાંથી મળે ? ચોપાટી કે વાલુકેશ્વર તરફ ફરવા જઇ શકવાની સગવડ તો અમુક પૈસાપાત્ર લોકોજ ભોગવતાં હશે. ઉલટું ઘણુંખરું તો વીજળીક પંખાની અકુદરતી હવાથી તન્દુરસ્તી બગડતી હશે.

નળોથી જે પાણી આવે છે તે ભારી ને તન્દુરસ્તીને નુકસાન-કર્તા હશેજ.

મુંબઇમાં મીલોનો દળેલ લોટ વપરાય છે. તે પણ બહુ નુકસાન કારક છે. આમ હોવાથી બે વર્ષમાં તો બાદી, ખાંસી, દમ વિગેરે દર્દોથી આપણો યુવક ઘેરાઇ ગયો હતો છતાં પત્નિના આશાભર્યા પત્રોથી તે જેમ તેમ કરીને બે વર્ષ લગી તો મુંબઇમાં ટકી રહ્યો. શેઠે મોટા મોટા ડાકતરોને બતાવીને ખુબ દવાદારૂ કર્યાં. પણ તેથી ફેર વળ્યું નહિ. ઉલટું થોડા વખતમાં તેને ક્ષય રોગ લાગુ પડયો.

તેની પત્નિએ નાની વયમાંજ સંસારના દુઃખદાયક અનુભવો મેળવી લીધેલ હોવાથી તેનું મન હવે પ્રભુ તરફ વળી ચુક્યું હતું. પણ પોતાનાં શ્વસુર કુટુમ્બનું લેણું ગમે તેમ કરીને દૂર કરવું એને તે પોતાનું કર્તવ્ય ગણતી હતી. તેથી પતિને આશાભર્યા પત્રો લખીને જલદીથી કમાવાનું પ્રેરી રહી હતી.

તેમજ તે પોતે પણ કાંઇ નવરી નહોતી બેસી રહી.

પતિ મુંબઇ રવાને થયા પછી એ બાઈ અમદાવાદ જઇને ત્યાં એક કન્યાશાળામાં શિક્ષિકા તરીકે નોકરીએ રહી. ને મળતી નોકરીથી પોતાનું ગુજરાન ચલાવવા લાગી. પણ તેનો મૂળ ઉદ્દેશ જુદો હતો. પોતાની નવરાસનો બધો વખત તે રૂમાલો ગુંથવાનું શિખવામાં ગાળતી. થોડા વખતમાંજ રૂમાલ ગુંથવાનું શીખી લીધું એટલે તેણે કન્યાશાળામાંથી રાજીનામાની માગણી કરી. પણ તેનુ રાજીનામું મંજુર થયું નહિ. કન્યાશાળાના વ્યવસ્થાપકને ખબર પડી ગઇ કે એ બાઈ રૂમાલો ગુંથવાનું કામ સરસ રીતે જાણે છે. એટલે તેણે માસિક એકસો રૂપીઆના પગારે કન્યાશાળાની કન્યાઓને રૂમાલ ગુંથવાનું શીખવવાની માગણી કરી.

પેલી બાઇએ તે માગણી કબૂલ રાખી.

તેમજ નવરાસનો જે વખત મળતો તેમાં પોતે પણ ગુંથણ કામ કરવા લાગી.

આથી થોડા વખતમાં પોતાનું સાદું ખર્ચ કાઢતાં છતાં તે બાઇ પાસે સોળસો રૂપીઆ લગભગની રકમ એકઠી થઈ ગઇ.

હવે પતિના વિયોગને લગભગ બે વર્ષ થયા આવ્યાં હતાં. તેથી બાઇને પતિને મળવાની સ્વાભાવિક ઇચ્છા થઇ આવી. એટલે

પોતાની પાસે સોળસો રૂપીઆની રકમ કેવી કેવી રીતે એકઠી થઇ તેની વિગતવાર હકીકત તેણે પતિને પહેલીજવાર લખી જણાવી ને બે વર્ષની નોકરી પુરી થાય એટલે આપણે આપણા ગામે જઇને લેણું ચુકતે કરીને આનંદમાં જીવન ગાળીશું એવો ઉચ્ચાભિલાષ પણ લખી જણાવ્યો.

ન જાણ્યું જાનકીનાથે પ્રભાતે શું થવાનું છે?

તો પછી આપણી કર્ત્તવ્યપરાયણ દેવીને પણ ક્યાંથી ખબર પડે કે પોતાના સૌભાગ્યનો સૂર્ય તો હવે અસ્તાચળ ઉપર છે.

મૃત્યુને બિછાને પડેલા યુવકે પોતાની પત્નીને પોતાની શારીરિક સ્થિતિ વિષે અત્યાર અગાઉ કાંઇપણ લખ્યું ન હતું. અત્યારે હવે તે પત્નીને તેડાવવાનો વિચાર કરતો હતો. પણ પૈસા કયાંથી કાઢવા? તે તો એમજ સમજતો હતો, કે મારી પત્ની કોઇકને આશરે અમદાવાદમાં કયાંક રહી જઇને કાંઇક ધાર્મિક જ્ઞાનજ શીખતી હશે. પણ જ્યારે તેણે પેલો પત્ર વાંચ્યો ત્યારે તેનામાં પાછો નવો ઉત્સાહ આવી ગયો, તેણે એ પત્ર પોતાના ભલા શેઠને વંચાવ્યો ને તરત અમદાવાદ જવાનો પોતાનો વિચાર જણાવ્યો.

તબીયત લથડી ગઇ હોવાથી શેઠે તેને અમદાવાદ ન જતાં પત્નીને મુંબઇ તેડાવી લેવાની સલાહ આપી. પણ તેણે નજ માન્યું.

પહેલા વર્ગમાં હિન્દીઓ ન બેસી શકે. તેમજ બીજા વર્ગની ટિકિટ અગાઉથી લઇએ તો મળી શકે એવું રેલ્વે કંપનિઓનું ધોરણ હોવાથી આપણા માંદા યુવકને ત્રીજા વર્ગની મુસાફરી કરવી પડત. પણ પછી જેમ તેમ બીજા વર્ગની ટિકિટ તો મળી ગઇ. ને ભાઇ અમદાવાદ રવાના થયા.

શેઠે તેની પત્નીના નામે બાઇના રવાના થયાનો તાર કરેલ એટલે આપણી બાઇએ ઉત્સાહપૂર્વક વ્હાલાની પધરામણી માટેની સુંદર વ્યવસ્થા કરી રાખી. ને ટ્રેન આવ્યા અગાઉ ગાડી લઇને સ્ટેશન પર પહોંચી આવી.

ટ્રેન આવી એટલે બાઇએ તપાસ કરવા માંડી. ત્રીજા વર્ગના ડબામાં કયાંએ પોતાના પતિને ન જોતાં તે નવાઇથી બીજા વર્ગના ડબા તપાસવા ગઇ તો ત્યાં એક ડબામાં પોતાના સ્વામીને તેણે સુતેલા જોયા. જોતાંજ બાઇનો ઉત્સાહ બધોએ શમી ગયો. પોતાના સ્વામીને આમ અચાનક આવી દુર્બળ સ્થિતિમાં જોવા પડશે એવી વકી તો તેણે સ્વપ્ને પણ નહોતી રાખી. બંને જણ રડી પડયાં. છેવટે ગાડીવાળાની મદદથી તેમને ટ્રેનમાંથી સંભાળપૂર્વક ઉતારીને ગાડીમાં બેસાડી ઘેર લઇ આવી.

નરમ બિછાના પર પતિને સુવાડીને ગરમ દૂધ લઇ આવી. પતિ દૂધ પીનાર પીવા જેટલી શકિત પણ નહોતો ધરાવતો. તેનાથી દૂધ પી શકાયું નહિ.

જાણે આ પ્રેમાળ દમ્પતીનો પ્રભુએજ છેલ્લો સંયોગ કરાવ્યો ન હોય તેવી રીતે બિછાના પર પડતાંજ યુવકનો છેલ્લો શ્વાસ ચાલવા લાગ્યો. પત્નીએ તરત પતિનું મસ્તક પોતાના ખોળામાં લીધું. પતિએ ફરીથી પોતાની મીંચેલી આંખો ઉઘાડી. બન્ને એક બીજાને એકી ટસે જોઇ રહ્યાં.

પત્નીના મુખમાંથી " નમો અરિહંતાણં " ના શબ્દો ઉચ્ચરાયા. પોતાની સઘળી શક્તિઓ એકઠી કરીને પતિએ પણ " નમો

અરિહંતાણું " ઉચ્ચાર્યું ને તે સાથેજ સદાને માટે પોતાની આંખો મીંચી દીધી.

થઇ ચુકયું. આપણી પતિ પરાયણ–પ્રભુ પરાયણ દેવી આજે વિધવા થઈ ચુકી. હાય સમાજ! આવાં તો કેટલાંએ નિર્દોષ કુસુમો ખીલ્યા અગાઉ કરમાઇ જતાં હશે. આ આખા કિસ્સાનો દોષ કોને દઇ શકાય તે તો વાંચનારે જાતેજ વિચારી લેવું. તે બાઇએ પછી પોતાને ગામ જઇને પતિનું આઠસો રૂપીઆનું કરજ વ્યાજ સહિત ભરપાઇ કર્યું. બાકીના પૈસાની યોગ્ય વ્યવસ્થા કરી નાંખી ને પોતે પ્રભુ ભક્તિમાં લીન થઇ ગઇ. આજે એ દેવી કયાં હશે તે આપણે નથી જાણતા. પણ સાડાત્રણ મોતની કરૂણાજનક કહાણી આપણી નજર સામે ખડી છે. જીવનની આવશ્યકતાના ઉપલા પ્રશ્નો આપણી નજર સામે ખડા છે.

આવાં પરિણામોનું મૂળ કારણ શોધી કાઢીને તે કારણને નાબૂદ કરવાની કોઇને પણ ખાસ ગરજ ન હોય તેમ સૌ પોત-પોતાનું સંભાળી રહ્યા છે. સૌનો અર્થ સમાજનો **મોટો ભાગ** ગણવાનું છે. કેમકે થોડા ઘણા ભલા ગૃહસ્થો આ પ્રશ્નોના સંતોષ-કારક નિર્ણય માટે રોકાયા હોય તો તે બનવા જોગ છે.

આ આપણી વર્તમાન પરિસ્થિતિ છે.

વ્હાલાં ગરીબ ભાઈ બ્હેનો,

આ દશામાં ખાસ ખમવા જેવું તો આપણુંનેજ છે. એટલે આ કઠણ દશામાંથી આપણે આપણી જાતે પ્રયત્ન કરીને ઉગરવું જોઇએ.

આપ સમાન બળ નહિ, મેઘ સમાન જળ નહિ.

પારકી આશ સદા નિરાશ.

આ બંને કહેવતો વિચારવા જેવી છે.

જૈન ધર્મના પાંચ મહાવ્રત્તોમાંનું એક અદત્તાદાન છે. વગર મહેનતે કોઇની વસ્તુ લઇ લેવી તેને આપણે અદત્તાદાન ગણી શકીએ. વગર મહેનતે એટલે કોઇ પણ બાબત માટે બીજાનું કોઇ મહેનત કરીને ફળ મેળવે તે આપણે ખાઇ જઇએ તે.

આથી સમજાશે કે બીજાઓજ મહેનત કર્યા કરે ને આપણે તેમની મહેનતનું ફળ આનંદથી ભોગવીએ એ વ્યાજબી નથી.

એટલુંજ નહિ. પણ એવી રીતનું ફળ ભોગવવાને પણ આપણે કુદરતી રીતે નાલાયક નીવડવાના.

કોઇ પણ પદાર્થ મેળવવાને આપણે સંપૂર્ણ પ્રયત્ન કરીએ ત્યારે તે પ્રયત્ન સાથેજ તે પદાર્થ ભોગવી શકવાની આપણી લાયકાત કેળવાય છે.

દાખલા તરીકે અમેરિકાના પ્રેસીડન્ટ લિંકને સીવીલ વોર લડાયા વખતે અમેરિકાના યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાંના ગુલામોને ગુલામીમાંજ જીવન પસાર કરાવનારો કાયદો રદ્દ કર્યો ત્યારે ઘણાખરા અણુસમજુ ગુલામો ઉલટા એમ બબડવા લાગ્યા:

"અમારા પાસેથી ભલે હદ ઉપરાંત કામ લેવામાં આવતું; અમારા ઉપર ફટકાઓની સજા, જીવતા બાળી નાખવાની સજા, તેમજ બીજા અમાનુષી અત્યાચારો વગર કારણે ભલે અમારા ઉપરે થતા. તેમાં બીજાને શું! પણ હવે તો અમે ક્યાંથી કમાઇ ખાશું? અમારો નિર્વાહ કેમ ચાલશે?"

ગુલામીના સંસ્કારો તેમના જીવનમાં ઓતપ્રોત થઇ ગયા હતા. તે દૂર કર્યા વગર કેટલાક ભલા પુરૂષોએ મહાન લડત લડી પુષ્કળ આત્મભોગ આપીને તેમને ગુલામીનાં બંધનોથી મુક્ત કરાવ્યા તેમના માટે ગુલામો તરફથી ઉપલા ઉદ્ગારો બહાર પડયા. કામ કરનારાઓએ તો પ્રભુને ખાતરજ કામ કરેલું હશે એટલે તેમની દૃષ્ટિએ એથી તેમને કાંઇ નુકસાન ન હતું. ને પછી તો એજ ગુલામો સ્વતંત્ર થઈ ભણી ગણીને મનુષ્ય બન્યા ત્યારે તેઓએ પોતાના ઉપકાર કરનારાઓનો કેવા ખરા અંતઃકરણથી પાડ માન્યો હશે તે તેઓજ જાણે.

પણ જો ગુલામો પોતેજ લડત લડી શકે તેમ હોત તો તેમના સંસ્કારો લડત લડતાં લડતાંજ દૂર થઇ ગયા હોત. પરંતુ તેમને માટે લડત લડવાનું શક્ય ન હતું. આપણા માટે તો તદ્દન શક્ય વાત છે.

પોતાના સંઘનાં બાળકોને ખરી કેળવણી, વગવસીલા વિનાના યુવકોને લાયક ઉદ્યમ, ને અનાથ બાળકો, અપંગ જનો કે કોઈ નિરાધાર વિધવાઓના ભરણ પોષણ માટેની યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવાની જરા પણ દરકાર કર્યા વિના જે શ્રીમંતો મોજશોખમાં મશગુલ રહ્યા કરે છે; જેમને તમારા સાથે બેસતાં કે વાત કરતાં પણ કંટાળો આવે તેવા શ્રીમંતોજ તમારો ઉદ્ધાર કરી શકશે એવું તમને કોણે શીખવ્યું ?

શ્રીમંતોને તો પોતાના ધનથી જોઇએ તે સગવડ તરત મળી રહે છે. એટલે તમારી આર્થિક સ્થિતિ કેવી છે ? તે તપાસવાની તકલીફ લેવાની તેઓને શી જરૂર ? તેઓની પાસે પૈસો હશે ત્યાં લગી

પોતાને ફાવતું કરશે.

પણ મારા વ્હાલાં ગરીબ ભાઇ બ્હેનો, તમે એવા શ્રીમંતોની પાછળ તણાઇને શા માટે નાહક હેરાન થાઓ છો? જ્ઞાતિની જે રૂઢિઓથી તમે ચગદાઇ જાઓ છો તેને હજી પણ શા માટે વળગી રહો છો?

જાગ્યા ત્યાથી સવાર ગણી આજથીજ ચેતી જઇને શ્રાવક સંઘના સભાસદ થઇને હજારો રૂપીઆ બચાવો, "કાકા મામા કહેવાના ને ઘરમાં હોય તે ખાવાના" એ કહેણુ ધ્યાનમાં લ્યો.

નહિતર જેમ જેમ વખત જતો જશે તેમ તેમ તમે વધુ ને વધુ ફસાતા જશો. તે તમારાં વ્હાલાં બાળકો માથે કરજનો બીન જરૂરી બોજા વધારી દઇને તેમનું જીવન પણ નાઉમેદ બનાવતા જશો. શાંતિઃ

યુવાન કુંવારા મિત્રો

કરજદાર કુટુમ્બનો કરૂણાજનક કીસ્સો વાંચીને તમારા હૃદયને કાંઇ અસર થઇ ખરી કે! લગ્ન વિગેરેની ખર્ચાળુ રૂઢિઓથી પુષ્કળ કુટુમ્બો પાયમાલ થઈ જઇને કંગાળ સ્થિતિમાં દહાડા ગુજારતા હજી પણ મોજુદ છે.

આથી તમારા સમજુ હૃદયને કાંઇ અસર થઇ હોય તો હવે જ્યાં લગી લગ્ન વિગેરેની ખર્ચાળુ પદ્ધતિઓ નાબુદ ન થાય ત્યાં લગી કોઇ પણ રીતે ન પરણવાનો દૃઢ નિશ્ચય તમારે કરી મૂકવો જોઇએ.

આટલો આત્મભોગ આપવાની શક્તિ હોય તોજ તમે મનુષ્ય ગણાઈ શકો.

તમે કહેશો "એમાં અમે શું કરીએ? માબાપોએ આ સવાલ વિચારવો જોઇએ. બીજા સૌને છોડીને અમારા પાસેથીજ આત્મભોગની માગણી કેમ કરે છે?"

તો તેનો જવાબ મેં અગાઉથી તૈયાર રાખ્યો છે.

"માબાપો જે કરજ કરી જાય તે તમારેજ ચુકવવાનું છે ને તેથી આ કામ બીજા કોઇનું નહિ પણ તમારૂંજ છે. તમારી જાતે તમે જે સ્થિતિ ઉત્પન્ન કરશો તેનાં ફળ તમે સારી રીતે ભોગવી શકશો.

બીજા ઉપાયો પણ છે, પણ તમે લગ્ન ન કરવાનો નિશ્ચય કરો તે શુદ્ધ ને ઉત્તમ સરળ ઉપાય છે. તેથીજ આ સલાહ ખાસ તમને આપું છું. તમારી ઇચ્છા થતી હોય તો મારી સલાહ સ્વીકારો. નહિતર હરકત નથી."

પ્રભુનાં બાળકો

આપણી કઠણ દશાનું મૂળ કારણ એકજ છે.

આપણાં બાળકોને બાળપણમાં મનુષ્યજીવન વિષેનું ખરૂં શિક્ષણ આપણે નથી આપતા તેથીજ આપણે અધમ દશામાં ડુબતા જઇએ છીએ.

નીચે દર્શાવેલ જીવનપદ્ધતિ* અનુસાર જીવન જીવાય તો આપણે દરેક મુશ્કેલીમાંથી વગર અડચણે મુક્ત થઇને ખરો આનંદ અનુભવી શકીએ.

ઉચ્ચ જીવન પદ્ધતિ

શ્રાવક-સંઘ તરફથી અમુક સ્થળે એક શાંત એકાંત વાડીમાં વિદ્યાશ્રમ, સ્વયંવર મંડપ, વિધવાશ્રમ, તથા એક વ્યાપારી

ખાતું સ્થપાય.

વ્યાપારી ખાતાંની આવકમાંથી સઘળો ખર્ચ નીકળી રહે. વધારો રહે તે મુજબ ગામેગામ જીવન રસાયન પદ્ધતિની ઔષધ-શાળાઓ, હુન્નર ઉદ્યોગ ખાતાંઓ વિગેરે સ્થપાઇ શકે. વળી ઉમદા પુસ્તકો મફત વહેંચવાનું પણ બની શકે.

પણ વ્યાપારી ખાતાંની ખીલવણી અગાઉ તો સઘળો ખર્ચ સંઘ તરફથી ઉપડવો જોઇએ.

શ્રાવક સંઘની દરેક વ્યક્તિએ પોતાના દીકરાને વિદ્યાશ્રમમાં ને દીકરીને વિધવાશ્રમમાં ચાર વર્ષની ઉંમર પુરી થાય એટલે મોકલી દેવાં.

શરૂઆતમાં વિદ્યાર્થીઓનું ભરણપોષણનું ખર્ચ તેમના માબા-પોએ ભરવાનું રહે છે. તદ્દન ગરીબ વિદ્યાર્થીઓજ મફત દાખલ થઇ શકે.

૫ થી ૧૦; પાંચથી દશ વર્ષ સુધીની વયમાં

ગુજરાતી ભાષાનો સંપૂર્ણ અભ્યાસ; સામાન્ય જરૂરી હુન્નર જ્ઞાન; તન્દુરસ્તી જાળવવાનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન; જીવન રસાયન પદ્ધતિનું વૈદકજ્ઞાન. સત્ય નીતિધર્મના ઉચ્ચ સંસ્કારો પાડવા માટે ફુરસદે તે-મજ ખાસ પ્રસંગોએ ઉમદા ઉમદા દાખલાઓ. મહાત્માઓના જીવન પ્રસંગો વિગેરે સમજાવાય. સત્ય શ્રદ્ધા, પ્રેમ, આનંદ વિગેરે જીવનના મુખ્ય ભાવો મનુષ્ય તરીકેનું કર્ત્તવ્ય જીવનનું લક્ષ્ય વિગેરે ખાસ ધ્યાનથી શીખવાય.

૧૦ થી ૧૫; દશથી પંદર સુધીની વયમાં

સંસ્કૃત ભાષા ને સંગીતનું જરૂરી જ્ઞાન; ઉચ્ચ સંસ્કારો. અંગ્રેજી ત્રણ ચોપડીનું પાકું જ્ઞાન.

૧૫ થી ૧૯; પંદરથી ઓગણીસ વર્ષ સુધીની વયમાં

જીવન સ્વાશ્રયી બની શકે તેવા ઉપયોગી હુન્નર ઉદ્યોગોનું પાકું શિક્ષણ. શરીરની ખાસ આવશ્યકતાઓ પોતાની જાતેજ પુરી કરી લેવાનું શિક્ષણ. અંગ્રેજી ભાષાનું પાકું જ્ઞાન.

નોંધ:—કેટલાંક કારણોસર અંગ્રેજી ભાષાનું ધોરણસર જ્ઞાન મેળવીને આગળ વધવાનું હાલે ઉપયોગી ગણાય છે. તેથી જેમને મેટ્રીક પાસ થઈને આગળ અભ્યાસ કરવાની શક્તિ ને ઇચ્છા હોય તેમના તેવા અભ્યાસક્રમ માટે ધોરણસર રીતે અંગ્રેજી શીખવાની જુદી ગોઠવણ પણ હોઇ શકે. પણ તેવા અભ્યાસ માટે જુજ છોકરા માગણી કરશે ને છોકરીઓમાંથી તો ભાગ્યેજ કોઇ તેવી માગણી કરશે. જેથી મુખ્ય ક્રમ તો બાકીના બધાને કેવી રીતે શીખવવું તેને અનુલક્ષીનેજ ગોઠવાય.

આમ છોકરાઓ તથા કન્યાઓ માટે એક સરખોજ અભ્યાસ ક્રમ બદલાઇ જશે.

ઓગણીસ વર્ષનો છોકરો શિક્ષણ મેળવીને તૈયાર થઈ ગયેલ હોય છે. તેથી જો તેના માબાપની આર્થિક સ્થિતિ અગર શારીરિક સ્થિતિ સારી ન હોય તો છોકરાને તેમની સેવા ચાકરી ને મદદ માટે વિદ્યાશ્રમમાંથી પાંચ વર્ષ માટે રજા આપવામાં આવે છે. ને જો તેમ કરવાની જરૂર ન જણાય તો એ પાંચ વર્ષમાં ઉચ્ચ વ્યવહારિક અનુભવજ્ઞાન તેમજ તત્ત્વજ્ઞાનનું ઉચ્ચ સમજવાળું સર્વોત્તમ શિક્ષણ અપાય છે.

છોકરાની વય આમ ચોવીસ વર્ષની પુરી થઇ જાય એટલે

તરત તેને સ્વયંવર મંડપમાં દાખલ કરવામાં આવે છે. અને ઓગણીસ વર્ષની કન્યાઓને પણ છોકરાઓ સાથેજ સ્વયંવર મંડપમાં દાખલ કરવામાં આવે છે. કેમકે હવે ફક્ત એકજ વર્ષ પછી બન્નેને ડગલે ડગલે જુદી જુદી જાતની ફરજો ને કર્તવ્યોથી ભરેલા ગૃહસ્થાશ્રમમાં દાખલ થવાનું છે. જીવનની વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા છોડી ને વિશુદ્ધ પ્રેમનાં આનંદદાયક બંધનોમાં બંધાવાનું છે.

પતિને માથે પોતાનાં માબાપની ભક્તિ કરવાની; ભાઈ બ્હેનો તરફ ખરો પ્રેમ રાખવાની, સ્નેહી જનોના અન્યાયી વર્તનમાંથી પોતાની નિર્દોષ પંખિણીને બચાવવાની ને કુટુંબનો નિર્વાહ ચલાવવાની તેમજ દમ્પતીના જીવન વિકાસની મહાન ફરજો તૈયારજ ઉભી હોય છે.

પત્નીને માથે તો તેથી પણ વધુ ગંભીર ફરજો હોય છે. પ્રથમ તો એક વર્ષના સમાગમથી તેણીએ પોતાને અનુકૂળ જણાય તેવા હૃદયનો સ્વામી પોતાની જાતે શોધી લેવાનું રહે છે. તેને પરણી ચુકયા પછી તે પોતાનું આખું જીવન પતિને ચરણે અર્પવાનું રહ્યું. પતિમાં તેણીએ પ્રભુ જોવા જોઇએ. પતિ પસંદગી એ જીવનનો સૌથી મહત્ત્વનો સવાલ છે. ભવિષ્યનું આખું જીવન એ સવાલ પર અવલંબેલું છે.

ગૃહકાર્યો ઝડપ ને કુશલતાથી પતાવી નાખવાં; કુટુમ્બના દરેક જણની સગવડો સાચવીને તેમનાં મનને રાજી રાખવાં; અણસમજુ કુટુમ્બી જનોનું અન્યાયી વર્તન પણ હસતે મુખે સહન કરી લેવું. ગમે તેવાં સંકટો આવી પડવાં છતાંએ અચળ ધૈર્યથી સઘળું સહન કરી લેવું ; આખા કુટુમ્બનું જીવન વિકસાવવાને બનતું કરવું ; સઘળુ

સઘળા છતાં પતિ પાસે કશીએ વાત ન જવી જોઇએ કે જેથી તેના મનની શાંતિ કાયમ રહે, પતિનું જીવન સ્વતંત્ર ને આનંદી બને તેમાંજ પોતાના જીવનની સફળતા અનુભવ. ને અહર્નિશ પતિ-પરાયણ થઇ રહેવું વિગેરે એક ગૃહિણીની ફરજો છે.

આ સઘળું ઉત્તમ રીતે સમજી લેવા માટે વિદ્યાશ્રમમાં વસતા છોકરાઓ તથા વિધવાશ્રમમાં વસતી કન્યાઓએ પ્રભાતે વહેલાં ઊઠીને પોતપોતાનાં નિત્ય કર્મ કરી લઇને સ્વયંવર મંડપમાં દાખલ થઇ જવું.

સ્વયંવર મંડપમાં સવારના નવ વાગ્યા સુધી સરસ્વતીચંદ્રનું સમજણુ સહિતનું વાંચન ચાલે. પછી સૌ જણુ જમી લઇને સાડા દશ વાગ્યે પાછાં એકઠાં થાય.

સાડા બાર વાગ્યા સુધી સૌ પોતપોતાની મરજી મુજબ આશ્રમની વાડીમાં હરે ફરે. અગર પોતપોતાને અનુકૂળ પડતું વાંચે લખે કે ગમે તે ધંધો કરે.

સાડા બારથી સાડાત્રણુ વાગ્યા સુધી પાછું સરસ્વતીચંદ્રનું વાંચન ચાલે.

પછી જમી લઇને પાછા સાડા પાંચ વાગ્યે હાજર થઇ જાય. એક કલાક લગી કસરત ને રમતગમત કરે.

સાડા છ થી આઠ વાગ્યા લગી તે દિવસના વાંચનનું મનન તથા શંકા સમાધાન થાય. ને તે મુજબ વર્તવાનો પ્રયાસ કરવાનો સૌ વિચાર કરે.

આઠ વાગ્યે છોકરાઓ વિદ્યાશ્રમમાંને છોકરીઓ વિધવાશ્રમમાં પાછાં ચાલ્યાં જાય. આવી રીતે એક વર્ષમાં સૌ બરાબર તૈયાર થઇ જાય.

એટલે છોકરાની ઉંમર પચીસ વર્ષની ને કન્યાઓની વીસ

વર્ષની થઇ રહે. હવે ચાલતા વિષયથી જરા દૂર જઇને એક આનંદી સ્વપ્ન જોઇએ.

આવાં ઉચ્ચ જ્ઞાન ને વિશુદ્ધ સંસ્કારોવાળી આ કન્યાઓ જ્યારે ગૃહિણીઓ બનશે ત્યારે ગૃહસ્થાશ્રમ દીપી રહેશે. જીવનનો સત્ય અર્થ ત્યારેજ સમજાઇ જશે.

આવું જીવન એ કાંઇ અશકત વાત નથી. તેમજ ખાલી કલ્પના પણ નથી. સત્ય જીવનજ આ છે.

આવા સુંદર સંસ્કારોમાંથી ઘણાખરા સંસ્કારો મેળવીને કોડાયવાળા ભાઇ કલ્યાણજી ધનજીની બ્હેન લક્ષ્મીદેવીએ આપણે ઉપર વર્ણવી ગયા તેવુંજ જીવન જીવી બતાવીને આ વાતની શક્યતાની હજી હમણાંજ સાબીતી કરી આપી છે.

હાલે એવી દેવીઓ બીજે નજરે પડતી નથી તેનું કારણ ફક્ત એટલુંજ છે કે આપણાં વહાલાં બાળકોને જીવન વિષેનું જરૂરી જ્ઞાન આપવામાં આપણે તદ્દન બેદરકાર છીએ.

જ્યારે એવી બેદરકારી દૂર કરીને વીસ વર્ષ લગી ઉત્તમ સંસ્કારો અપાવીશું ત્યારે ઘેર ઘેર લક્ષ્મીદેવીઓ વિરાજી રહેશે. સરસ્વતીચંદ્રમાંની દેવી ગુણસુંદરી, સૌભાગ્યદેવી, કુમુદબ્હેન ને કુસુમ બ્હેન એ ચારે પાત્રોના જીવનનું એકીકરણ એકજ હૃદયમાં થશે. ત્યારે જીવન એવું તો સર્વોત્તમ બની જશે કે મૃત્યુલોકના માનવીઓના ખોળામાં રમવાને સ્વર્ગના દેવો પણ હરિફાઇ કરશે.

ખાસ ન છુટી શકાય તેવા સંજોગો સિવાય દરેક જણને સરસ્વતીચંદ્રનો અભ્યાસ કરવાનું તો રહેશેજ. ભવિષ્યમાં જેની સાથે લગ્નથી જોડાવાનું હોય તેના સ્વભાવથી વાકેફ થઇ જવા માટે દમ્પ-

તીને જે સહવાસની જરૂર છે તે પણ સ્વયંવર મંડપ વ્યવસ્થાથી મળી રહે તે ઉત્તમ છે.

દર સાલે તા૦ ૧ લી જાન્યુઆરીને દિવસે સંઘની મળેલી મહાસભા સમક્ષ સૌનાં લગ્ન થઇ જાય.

એ મહાસભા તા૦ ૨૯ મી ડીસેમ્બરને દિવસે રાતે એકઠી થઇ જાય. તા૦ ૩૦ મી તથા ૩૧ મી એ સંઘનાં સઘળાં સ્ત્રી પુરૂષોની સંમતિથી જીવનનો વિકાસ કરનાર ઠરાવો ઘડાઇને તે મુજબ વર્તવાના સ્પષ્ટ ઠરાવો પસાર થાય.

તથા જેઓને દમ્પતી તરીકે જોડાવું હોય તેઓ પોતપોતાના વડીલ જનોની સંમતિ મેળવી લે. ગમે તે કારણસર જેઓનું લગ્ન ન થઇ શકે તે પાછળનાં વર્ષોમાં ગમે ત્યારે આવીને સ્વયંવર વહીમાં પોતાનું નામ નોંધાવીને પરણી શકે છે.

તા૦ ૧ લી જાન્યુઆરીને દિવસે સઘળા સંઘજનો સાત વાગ્યા અગાઉ સ્વયંવર મંડપમાં દાખલ થઇ જાય. સાત વાગે સ્વયંવર મંડપનો વ્યવસ્થાપક સ્વયંવર વહી લઇ આવે એટલે લગ્નમાં જોડાવા ઇચ્છનાર વર કન્યાએ તે વહીમાં પોતાની સહી કરવાની. પછી વડીલો પણ સહી આપે.

સઘળાં દમ્પતીઓએ સહી કર્યા પછી સંઘજનોની વચ્ચેના ખાલી રખાએલ ચોકમાં ઉભાં રહીને પ્રભુ પ્રાર્થના કરે; પછી કન્યા પોતાના સ્વામીને સંબોધીને બોલે–

"આપણાં હૃદયની તથા વડિલોની સંમતિ લઇને આપણે લગ્નની પવિત્ર ગાંઠથી જોડાયા છીએ. ફક્ત દેહલગ્નમાંજ લગ્નનો અર્થ સમાઇ જતો નથી. વિશુદ્ધ પ્રેમથી દમ્પતીનો આત્મા પરસ્પર

ઐક્ય અનુભવે ને બને એકજ થઇ રહે તેનું નામ લગ્ન.

વ્હાલા, એવા વિશુદ્ધ પ્રેમથી પ્રેરાઇને મારૂં સર્વસ્વ આપને ચરણે સમર્પું છું. મારા હાથે કાંતેલા સુતરની આ વિશુદ્ધ માળા હું આપને ગળે આરોપું છું; તે સ્વીકારીને મને કૃત્યકૃત્ય કરો." એમ કહીને માળા પહેરાવવી.

પછી તેના સ્વામીએ બોલવું-

"પ્રાણ સખી,

તારા સ્વહસ્તે કંતાએલ સુતરની આ માળા મારા ખરા હૃદયના આનંદપૂર્વક સ્વીકારીને હું મને ભાગ્યશાળી ગણું છું.

મારી વ્હાલી,

લગ્નનો જે સત્ય અર્થ તેં દર્શાવ્યો તેને સાર્થક કરવાને મારાં હૃદયની અધિષ્ઠાત્રી દેવી તરીકે હું તારી સ્થાપના કરૂં છું. તારા જેવી પ્રેમાળ દેવીને મારી પત્ની તરીકે સ્વીકારીને આજે હું પોતેજ કૃતાર્થ થયો છું."

આમ બોલીને બંને જણ પ્રમુખને નમસ્કાર કરી આવીને એક તરફ સાથે જોડાઇને ઉભાં રહે.

આવીજ રીતે દરેક દમ્પતી જોડાઇને બધા એક સાથે ઉભાં રહી જાય એટલે પ્રમુખે આશીર્વાદ આપવો:-

"પ્રભુનાં વ્હાલાં બાળકો,

બ્રહ્મચર્યાશ્રમમાં મનુષ્ય જીવનને લગતું સંપૂર્ણ જ્ઞાન તમે સંપાદન કર્યું છે. આજથી તમે ગૃહસ્થાશ્રમમાં જોડાયાં છો હવે તમારાં વડિલો સાથે રહીને તમારાં ગૃહસ્થાશ્રમને સફળ બનાવવાની તમને છુટ છે.

તમોને મળેલ જ્ઞાનનો સદુપયોગ કરીને તમારૂં કૌટુમ્બિક જીવન, સુખી, સ્વતંત્ર, શાંતિમય ને આનંદી બનાવો એવી આશીષ ખરા હૃદયથી આપું છું."

આમ સભા બરખાસ્ત થાય.

લગ્ન પ્રસંગે છોકરાએ ગંભીર મુખ રાખવું, કે કન્યાએ લાંબો લાંબો ઘુમટો તાણવો એવી એવી બીનજરૂરી ક્રિયાઓ સંસ્કારી દમ્પતીઓ નહિ પાળે.

બાળકો સદાએ હસમુખા ને આનંદી જણાય તેથી તો વડિલોએ ઉલટું આનંદ માનવો જોઇએ.

ઢોંગી દેખાવોથીજ વડિલોની મર્યાદા સચવાય એવી માન્યતા ભૂલભરેલી જણાય છે. વડિલોની સંપૂર્ણ સેવા કરી બતાવ્યાથીજ તેમની મર્યાદા જળવાય છે.

એવા ઘણાઘણા સુધારા વધારા તો વગર મહેનતે થઇ જશે. મુખ્ય સવાલ મજબૂત પાયો પાડવાનોજ છે.

શ્રાવક સંઘના સામાન્ય નિયમો.

૧. છોકરો ઓછામાં ઓછા પચીસ વર્ષે ને કન્યા વીસ વર્ષની વયે પરણી શકે તેમ હોવાથી કન્યાવિક્રય ને બાળલગ્નનો સવાલ તો ઉડીજ જાય છે.

એટલી ઉંમરે પરણેલાં દમ્પતીઓનો બાંધો મજબૂત હોય તેથી તેમજ તન્દુરસ્તીના નિયમાનુસાર તેમનું વર્તન હોવાથી હમણાંની માફક અકાળ મૃત્યુ થવાના દાખલા જૂજજ બને તો ભલે. ને જો કોઇ બ્હેન વિધવા બનશે તે પોતાના ઉત્તમ જ્ઞાનને લીધે જરા પણ ન મુંઝાતાં સંઘસેવા કે પ્રભુભકિતમાં જોડાઇ જઇને ઉલટું

આદર્શ જીવન ગાળશે એટલે વિધવાઓનો સવાલ પણ નહિ નડે.

૨. પણ અત્યાર અગાઉ જે નાની વયની બાળાઓ વિધવા બની ચુકી છે. તેઓનું મન કેવું હશે તે તો પ્રભુ જાણે. જેથી શ્રાવક-સંઘને એવી બાળ વિધવા બ્હેનો ભરણપોષણ વિગેરેની મદદ અપાવવા માટે અરજ કરશે, તો તે ઉપર શ્રાવક સંઘની પહેલી સભામાંજ પુરતો વિચાર થશે. ને બની શકતી મદદ આપવા અપાવવાને શ્રાવક સંઘ પોતાથી બનતું કરશે.

૩. શ્રાવક સંઘની વ્યક્તિઓ ફેન્સી કિંમતી કપડાં કે એક પણ દાગીનો નહિ પહેરી શકે. લગ્નમાં બીજું તો કશું પણ ખર્ચ પડતું નથી જ્ઞાતિભોજનની પણ છુટ નથી. કેમકે સંઘના બંધુઓને એક બે ટંક સારાં સારાં ભોજન જમાડવાથી તેમનું જરા પણ આત્મિક કલ્યાણ નથી થતું.

મૃત્યુ પછીનું ભોજન તો સમજુ જનોને શરમાવનારૂં છે તે આપણે નજર કરીએ. આથી આપણે મોટા ખર્ચમાંથી સહિસલામત ઉગરી જઇશું.

૪. જ્યાં લગી ૨૫ ને ૨૦વાળી જીવન પદ્ધતિ ચાલુ ન થઇ જાય ત્યાં લગી પણ લગ્નો તો તા. ૧લી જાન્યુઆરીને દિવસેજ વગર ખર્ચે થઇ જવાં જોઇએ. શ્રાવક-સંઘના સભાસદો ન હોય તેઓ પણ એજ પદ્ધતિ અનુસાર લગ્નો કરી શકે છે.

૫. સંઘમાં જે પુરૂષ સત્યનિષ્ઠ, અનુભવી, ને કાર્યકુશળ તથા વ્યવસ્થા કરવાની શક્તિ ધરાવનાર જણાય તેને સંઘના મહાત્મા તરીકે નીમવો. બીજા સૌ તેને વ્યાજબી સલાહ આપે તે પરથી તે જે

નિર્ણય આપે તે સૌ જણે કબૂલ રાખવો. તેના પ્રત્યે સૌએ ખરો પૂજ્યભાવ રાખવો.

એ મહાત્માના જીવન નિર્વાહનો તેમજ તેના કુટુમ્બના નિર્વાહનો બંદોબસ્ત પણ સંઘ તરફથી થવો જોઇએ કે જેથી તે પોતાનું આખું જીવન વગર અડચણે સંઘ-સેવામાં ગાળી શકે.

જ્યારે તેનામાં જરાપણ પક્ષપાત કે અસત્યતા સંઘને જણાય ત્યારે તેને પદભ્રષ્ટ કરીને બીજા લાયક માણસો તેની જગ્યાએ નીમવાની સંઘને સત્તા છે.

૬. કોઇક કારણસર સંઘના નિયમોથી વિરૂદ્ધનું વર્તન કોઇને કરવું પડતું હોય તો મહાત્માની સંમતિ મેળવી લઇને તેમ કરવાની તેને છુટ છે.

તેમજ શ્રાવક-સંઘના સભાસદ થઇ ચૂકયા પછી પણ કોઇ ભાઇ બ્હેનનો વિચાર બદલે તો કશી પણ હરકત વિના તે પોતાની સહી પાછી છેકી નાંખી શકે છે.

મતલબ કે શ્રાવક સંઘનો સભાસદ કશા પણ બંધનથી બંધાઇ જતો નથી. હૃદયનું બંધન તો હૃદયવાળાને માટેજ હોય. તે તો વગર સહી કર્યે પણ બધું કરી શકે છે.

શ્રાવક સંઘ એ કોઈ નવીન પંથ નથી તે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું. જ્ઞાતિ બંધારણોની અંદર રહીને દરેક શ્રાવક શ્રાવક-સંઘનો સભાસદ થઇ શકે છે. જ્ઞાતિ બંધારણો તોડી નાખવા ખાતર નહિ, પણ તેઓમાં ઘુસી ગએલા વિઘાતક બંધનોમાંથી સંઘજનોને મુકત કરીને તેમને સ્વતંત્ર, શાંતિમય ને આનંદમય જીવન અર્પવાના વિશુદ્ધ ઉદ્દેશથીજ આ શ્રાવક સંઘની યોજના ઘડી છે.

૭. થોડાજ વખત રહીને શ્રાવક સંઘની કારોબારી સભા મળશે તેઓ સૌ સંઘજનોની સંમતિથી અનુકૂળ પડતું બંધારણ ઘડવામાં આવશે ને તે બંધારણ મુજબ તા. ૨૯મી ડીસેમ્બર ૧૯૨૪ને રોજ શ્રાવક સંઘની પ્રથમ મહાસભા મળશે ને તે વખતે જેમની ઇચ્છા હશે તે શ્રાવક સંઘની લગ્ન પદ્ધતિ અનુસાર પોતપોતાનાં બાળકોનાં લગ્ન કરી શકશે.

૮. સભાનું મળવાનું સ્થળ હાલ "કોડાય શાંતિ નિવાસ" છે. સૌ જનોએ જમવા વિગેરેનું ખર્ચ હાલ પોતપોતાનેજ ચુકવવાનું છે.

જીવનનું રહસ્ય

ધનાશ્રી ગજલ

જીવનને પ્રભુ પ્રભુ મહીં જોડ, હવે તું બંધન જગનાં છોડ;
હૃદયમાં પ્રેમને પ્રગટાવ, દીલે તું ધુન પ્રભુની જગાવ.
જીવનને૰

અર્પણતાની આગને અંતર મહીં સળગાવ
અહંભાવ ત્યાગી કરી તું ધ્યાન પ્રભુનું ધાર.

પ્રિયે તું ધ્યાન પ્રભુનું ધાર
મુખેથી પ્રભુ પ્રભુજ પોકાર

જીવનને૰

અભેદતાને અનુભવી પ્રભુમય જીવન ગાળ.
ભક્તિથી શુદ્ધજ થઇ જ્ઞાનયોગને ધાર
થઇને સર્વ ભાવથી પાર
આત્મને પ્રભુ પ્રભુ તું ધાર.

જીવનને૦

રચનારઃ–મહાત્મા વેલસી ઠાકરસી

"ગાંડીવ" છાપખાનું, ૧૮૦ કેળાંપીઠ, સુરતમાં નટવરલાલ મૂળચંદે છાપી, અને રા. કલ્યાણજી ધનજીએ શાંતિ નિવાસ, કોડાય (કચ્છ)માંથી પ્રગટ કરી. ભાદરવો ૧૯૮૦. પ્રથમાવૃત્તિ ૨૦૦૦.

આ પત્રિકા વાંચી જનારની ઇચ્છા થઇ હોય તો એન૦ એમ૦ ત્રિપાઠી કું૦ કાલબાદેવી રોડ મુંબઇવાળા પાસેથી સરસ્વતીચંદ્રના ચારે ભાગ મંગાવીને વાંચી શકે.

સિવાય નીચેનાં પુસ્તકો જીવન વિકાસક છેઃ—

સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય અમદાવાદ પાસેથી મળી શકનારાંઃ

૧. ભગવદ્ગીતા

૨ રામકૃષ્ણ પરમહંસના બંને ભાગ સાથે આવે છે તે

૩. ભાગ્યના સૃષ્ટાઓ.

૪. સંસારના સુખો.

૫. પઢિઆરનાં સ્વર્ગનાં પુસ્તકો

૬. આરોગ્ય વિષે સામાન્ય જ્ઞાન

એ કાર્યાલયનાં બીજાં પણ ઘણાં ઉત્તમ પુસ્તકો છે પણ તે અહીં દર્શાવવાની જગ્યા નથી.

અરવિન્દ તત્ત્વ પ્રચારક સંઘ કચ્છ-બીદડાવાળા તરફથી મળતાં અરવિન્દ ઘોષના પુસ્તકો.

	કિમ્મત.		કિમ્મત.
૧ જગન્નાથજીનો રથ	૦-૧-૬	૫ ગીતા નિષ્કર્ષ	૩-૧૨-૦
૨ અરવિન્દઘોષના પત્રો	૦-૬-૦	૬ કર્મયોગ	૩-૧૨-૦
૩ યોગિક સાધન	૦-૬-૦	૭ જ્ઞાનયોગ	૩-૧૨-૦
૪ ઇશોપનિષદ્	૧-૦-૦	૮ વેદોનું રહસ્ય(છપાય છે.)	

પ્રભુનાં વ્હાલાં બાળક,

ગમે તેટલાં તરફડીઆં મારવા છતાંએ આખરે જેમાંથી કશું વળવાનું નથી, એવા ઘાણીના બેલ જેવા કંગાળ અને શુષ્ક જીવનમાં પડી રહેવાનું તને ગમેજ કેમ છે ?

વ્હાલા દોસ્ત! તું તો પ્રભુને સૌથી પ્યારો છે. તારી ઇંદ્રિયો ને મન વડે મેળવેલા સઘળા સંસ્કારો, સઘળી ભાવનાઓ તથા અહંતા ભરેલા ખ્યાલોને છોડી દઇને પ્રભુમય બની જા અને વિશ્વપ્રેમ અનુભવ.

પણ વ્હાલા મિત્ર ! તું કેમ અચકયો ?

મહાત્મન્! આપની વાણી સાંભળીને અવર્ણનીય આનંદ થયો. સામાજીક ને કૌટુમ્બિક ખર્ચોથી દબાઇ જવાથી દિનરાત ધંધો કર્યા કરૂ છું તો પણ છુટકો નથી થતો. મને લાગે છે કે મારી અર્ધી જીંદગી એળે ગઇ. હવે હું તો કંટાળ્યો. મારે તો હવે દીક્ષા લેવી છે.

ભૂલ્યો ભાઇ, તું ભૂલ્યો. ખર્ચના બોજાથી કંટાળી જઇને નિર્માલ્યપણે દીક્ષા લઇ લેવાથી શું સાર્થક કરીશ ? કુટુમ્બને આમ રખડતું છોડી દેવાનું તને વ્યાજબી લાગે છે કે ?

સંકટોથી ડરીને નાસી છુટવું એ કાંઇ સંકટ ટાળવાનો ઉ. નથી. નિર્ભયતાથી ગમેતેવાં સંકટોને દૂર કરવાં અથવા તો ધૈર્યથી સં. સહન કરવાં. એ સિવાય છુટવાનો ત્રીજો માર્ગ સારો ન ગણાય.

સંકટોમાંથી બહાદુરીથી રસ્તો કરતાં કરતાં પ્રકૃતિનો વિક થઇ જાય તે ખાતર પ્રભુએ તને સંકટમય સ્થિતિમાં મુકયો એમાંથી મુક્ત થવું હોય તો આ પત્રિકા વાંચીને શ્રાવકસંઘ સભાસદ બની જા, યાર! એમ કર્યાથી જે શાંતિ ને આનંદ તું અ. અનીશ તે હમણાં તારા ખ્યાલમાં પણ નહિ આવે.

વ્હાલા મિત્ર, યાદ રાખ કે બીનજરૂરી પણે જે પૈસા ઉડા નાખીશ તે ફોકટ જશે. ને છેવટે તો ફકત પસ્તાવાનુંજ રહેશે.